

AS COUSAS DE DON PACO

Biografía en 3 actos de Francisco Fernández del Riego

Primavera
das Letras
2023

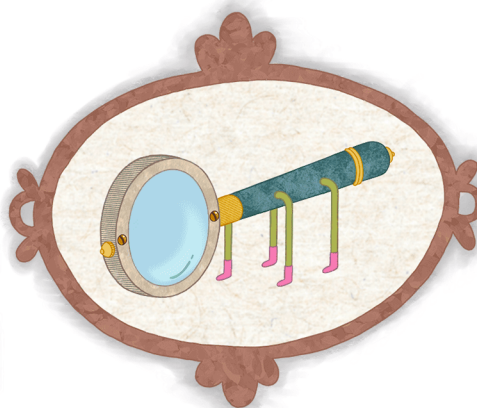
REAL ACADEMIA GALEGA

Texto de EVA MEJUTO • Ilustracións de LUCÍA COBO

Para que coñezades un chisquiño máis o autor ao que se lle dedica este ano o Día das Letras Galegas, Francisco Fernández del Riego, a quen chamamos cariñosamente don Paco, artellamos unha obra de teatro na que os protagonistas son os obxectos que acompañaron o noso homenaxeado en distintas etapas da vida. Animámosvos a lela e a representala na aula, se vos presta. Vaivos tocar berrar, cantar, bailar...

Que mellor maneira de celebrar?

ELENCO

DONLAPIS

O lapis que acompañou a don Paco toda a súa vida. Anda tristeiro porque se achega o Día das Letras Galegas e ninguén se lembra del.

BALDOMERO

O reloxo que Evelina lle regalou a don Paco cando namoraron e que axudou a que chegase sempre puntual (e mesmo antes da hora!). É un pouco rosmón, non llo teñades en conta...

OLIVA

A máquina de escribir coa que o noso homenaxeado tecleou e creou centos de artigos, libros, cartas... Ás veces botaba fume!

LEICA

A cámara de fotos que o acompañou en todas as viaxes, celebracións e momentos importantes.

GUADALUPA

A máis nova do elenco. É a lupa que usou don Paco para ler cando, de maior, xa non vía nada ben.

A hand-drawn illustration of a stage curtain. The curtain is a deep reddish-brown color with a scalloped top edge. A white banner is suspended across the center of the curtain by two gold-colored ropes. The banner has a slightly wavy, aged appearance and features the text "ACTO PRIMEIRO" written in a bold, black, hand-drawn font. The background behind the curtain is a solid, dark reddish-brown color.

ACTO PRIMEIRO

ACTO PRIMEIRO

DONLAPIS

Baldomero, que hora é?

BALDOMERO

Cedo.

DONLAPIS

Iso non é unha hora, é un adverbio. Que hora é?

BALDOMERO

Moi cedo!

DONLAPIS

Iso son dous adverbios xuntos. Veña, que hora é?

BALDOMERO

Aínda non son as sete. Déixeme durmir, caramba.

DONLAPIS

Vaia reloxo de pacotilla... Se vivise hoxe don Paco seguro que o mudaba por un deses trebellos modernos que din o día, a hora, os pasos que andas, os latexos por minuto...

BALDOMERO

E a cor dos calzóns para que combine cos calcetíns, érache boa... Xa me fixeches rabiarse! Son as seis horas, cincuenta minutos, trinta e sete segundos e dúas décimas do día 17 de maio de 2023. Estamos na praza da Princesa número 2 de Vigo, provincia de Pontevedra. E polo que me doen as engrenaxes debe haber unha humidade do demo.

Que fastío... Don Paco nunca se desfaría de min, eramos inseparables. Eu era o primeiro que miraba ao erguerse e o último que ollaba ao se deitar. E nunca na vida chegou tarde. Grazas a quen? A min!

DONLAPIS

Non se alporice, home, que é brincadeira.
(*en voz baixa*) Será rosmón...

BALDOMERO

Son como son, si, pero pare xa de encerrar. Gustaríalle que lle dixese que se don Paco vivise hoxe habíao cambiar por un lapis dixital? A que non? Ou a Olivia por un computador deses que traen as persoas que veñen á biblioteca?

OLIVIA

A min don Paco nunca me quixo mudar por un ordenador e mira que llo ofreceron unha chea de veces... Non me metades nas súas leas! Nin nun día coma hoxe deixan de roñar?

DONLAPIS

Ten razón, Olivia, estou moi nervioso. Hoxe é o gran día!

OLIVIA

Si que o é! Quen lle diría a don Paco cando inventou o Día das Letras Galegas que acabaría sendo el o homenaxeado?

DONLAPIS

Medio século despois!

BALDOMERO

Pero será posible que este lapis... nin sumar sabe! Desde 1963 ao 2023 van 60 anos, burricán!

DONLAPIS

(rindo) Volveu picar!

BALDOMERO

Porque estou nunha vitrina, que se non...

OLIVIA

Deixe de enrabiar a Baldomero, Donlapis. O andar ceibe pola biblioteca non lle dá de-reito a...

BALDOMERO

(moi anoxado) Se anda ceibe é porque ninguén o considerou de interese para o museo. Un lapis vello e descascado...

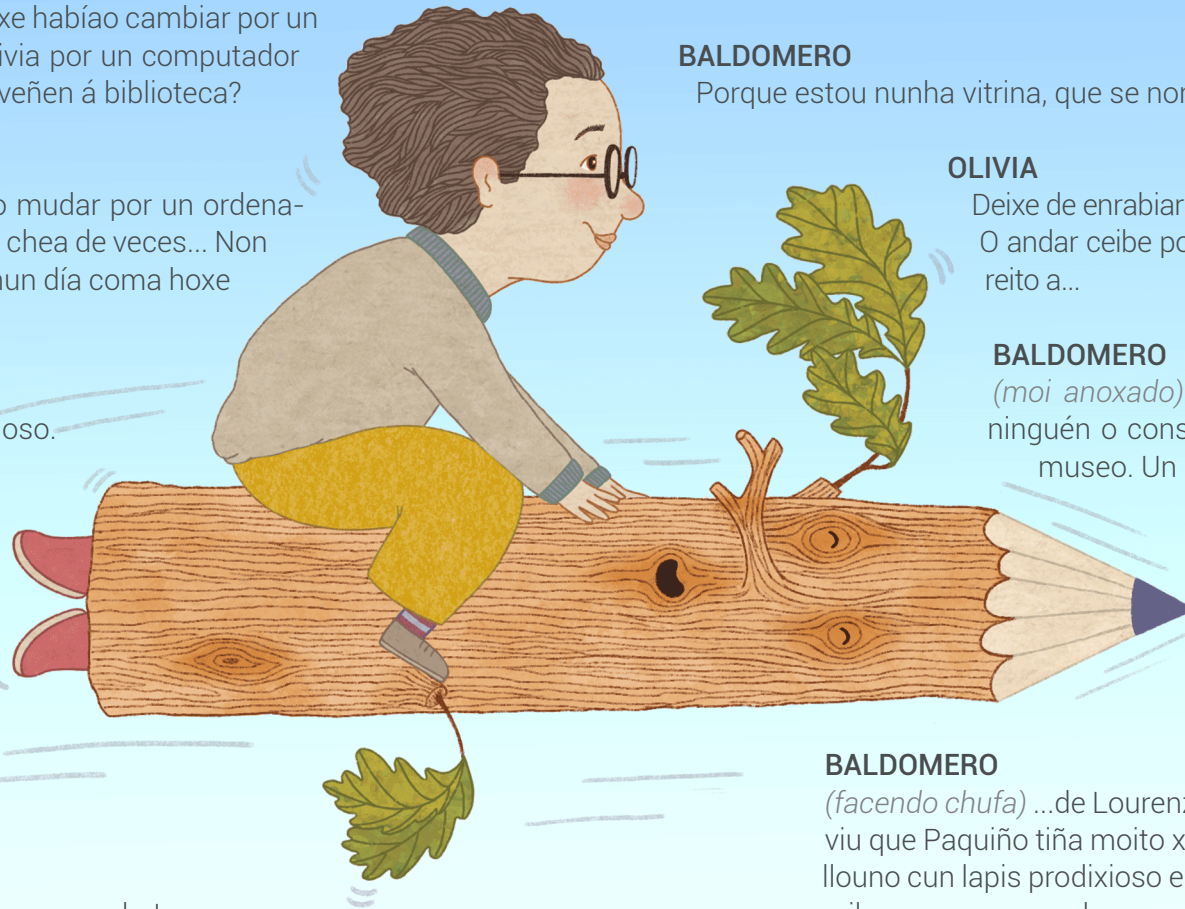
DONLAPIS

Un respecto! Eu acompañei a don Paco toda a vida, desde que tiña catro anos e ía á escola...

BALDOMERO

(facendo chufa) ...de Lourenzá e a mestra dona Estrela viu que Paquiño tiña moito xeito para escribir e agasalouno cun lapis prodixioso e fermosísimo. Xa o contou mil veces, parece unha cacatúa!

(Donlapis marcha ofendido)

OLIVIA

(*en baixiño*) Baldomero, non sexa rosmón, xa sabe que o coitado está doído porque non o incluíron no museo e está convencido de que hoxe por fin vai ser recoñecido o seu labor a carón de don Paco.

BALDOMERO

Sei, non fai máis que repetir que van vir da radio e da televisión, que lle van facer unha chea de entrevistas. De onde quitaría esa idea?

OLIVIA

(*avergoñada*) Como estaba tan deprimido porque ninguén lle facía caso, talvez dixen, suxerín, inventei...

LEICA

Eu tamén axudei, estaba tan contento coa idea... Mais a cousa fóisenos das mans. Silencio, que aí o vén.

(*en voz alta*) Vostede foi fundamental na súa vida. Máis de 90 anos xuntos, o máis antigo dos obxectos deste museo.

DONLAPIS

E o máis ignorado... Ata hoxe!

LEICA

Os humanos andan ás súas cousas, non saben ver o importante. "O esencial é invisible aos ollos", que dicía o Principiño. Conte, conte o que ten preparado para dicir nas entrevistas. Como era don Paco de cativo?

DONLAPIS

(*fachendoso*) Era espelido e rebuldeiro. Moi ben o pasabamos en Lourenzá! Estabamos sempre xuntos: para facer caligrafía, as primeiras contas... Todos os irmáns (os nove!) querían facer os deberes comigo pero só me compartía coa súa amiga Xulia Minguillón, que vivía a carón da familia. Comigo fixo os seus primeiros debuxos. Hai quen pensa que o único retrato que lle fixo a don Paco é o que está neste edificio, mais non é tal.

Soltábame só para xogar ao fútbol, que ben que lle gustou sempre, ata os seus últimos días.

Chamábanlle "o bicicletas" de tanto que corría pola banda.

BALDOMERO

Mala memoria non ten, as cousas como son.

DONLAPIS

Levo meses anotando todo para non me esquecer.
Cando chegarán os xornalistas?

LEICA

Aínda é cedo, pero conte, conte.
Era, daquela, bo estudante?

DONLAPIS

O mellor, tiña unha curiosidade infinda. Quería sabelo todo, lelo todo, facelo todo. E cando foi ao colexio dos Escolapios, en Monforte de Lemos, fíxose un lector voraz. Lía polas noites, ás agachadas á luz do candil, ata que os curas o pillaron e lle requisaron os libros todos.

OLIVIA

Mira que quitarlle de ler a un rapaz...

DONLAPIS

Pois si, pero a el iso non o acovardou. Seguiu con esa sede de ler e de aprender toda a vida: ás escuras de mozo e logo de vello case sen vista. A que si, Guadalupa?

GUADALUPA

Abofé que si. De ben maior seguía a ler coa miña axuda.

OLIVIA

Continúe, Donlapis, que da mocidade de don Paco é vostede quen máis sabe.

DONLAPIS

(oufano) Son, e por fin se ha recoñecer. Por certo, que hora é, Baldomero?

BALDOMERO

(borboriñando) Tanta fachenda xa me está a fartar.
(en alto) Son as dez e vinte e cinco.

DONLAPIS

Aos xornalistas non lles gusta madrugar. Sigo co conto. Rematou o bacharelato e foi estudar Dereito a Madrid. E levou-me con el, por suposto. Pasámolo de marabilla! Non había faladoiro, xuntanza ou protesta na que non estivese o primeiroiño. Foi daquela cando empezou a loitar por Galicia e pola lingua galega.

Decidiu que viñésemos a Santiago de Compostela para seguir estudando. Eran os tempos da República. Que lembranzas!

BALDOMERO

(fachendoso) Aí entrei eu na súa vida, cando coñeceu a Evelina. Ela foi quen me mercou na mellor relojería da rúa do Vilar. Fun o primeiro agasallo que lle fixo a don Paco logo de se faceren mozos. Eu podería dicir...

OLIVIA

(bisbando) Déixalle falar a Donlapis, caramba.

(en alto) Tiñan unha chea de nomes o un e a outra, a que si?

DONLAPIS

Certo é! El chamábase Francisco Jesús Benito Antonio e ela, Evelina Lucila Crisóstoma. Como non ían acabar xuntos? Conta, Baldomero, como foi este tempo?

(en baixo) Se non fala, estoupa.

BALDOMERO

(oufano) Xa que insistes... Esos anos foron un fervedoiro político, social, cultural. E don Paco estaba en todo. Lémbrome especialmente cando visitaba a imprenta da editorial Nós, o que tal gozaba con Ánxel Casal vendo como se facían libros, revistas, xornais...

DONLAPIS

(emocionado) O pobre Ánxel, como acabou... Non quero lembrar todo o que aconteceu cando chegou a guerra.

(faise un silencio na sala e escóitase barullo de fondo)

Vou cara á entrada, deben ser os xornalistas!

Un proxecto da

REAL ACADEMIA GALEGA

Co apoio da

**Deputación
DA CORUÑA**